

Posudek oponenta disertační práce

Název práce: Kavky a kosatce. Antropologie turismu, prostoru a identity v Maroku

Autorka práce: Mgr. Michaela Konopíková

Školitel: Doc. PhDr. Martin Soukup, Ph.D.

Oponent: PhDr. RNDr. Jan D. Bláha, Ph.D.

Autorka se ve své práci věnuje relativně široké problematice turismu a kulturní identity na příkladu území v údolí Imlil v Maroku. Tato problematika, jež prostupuje hned několika obory (mj. antropologie či geografie), v sobě dnes více než dříve zahrnuje otázky globalizačních trendů, adaptabilní složku kulturních komunit, akulturační procesy, otázku lokality a sousedství, vztah globálního a lokálního, mikroregionální a makroregionální procesy atd. Z textu práce je dostatečně patrné, že globalizace nevede k homogenizaci prostředí a života člověka, nýbrž ke vzniku vztahu mezi místní situací a globální realitou.

Již z první části práce je zřejmé, že před sebou máme bezesporu mimořádně široce ukotvenou práci, v jejímž textu se autorka opírá o rozsáhlé množství cizojazyčných zdrojů informací a o myšlenky postmoderní antropologie. Právě na turismu a jeho vlivu na sociokulturní změny komunit, stejně tak na postupných změnách stratifikace společnosti a vlivu ochrany životního prostředí na život komunit autorka demonstruje změny paradigmatu antropologie, včetně percepce antropologie jako svého druhu narace. Autorka na příbězích několika osob vykresluje podstatu života v komunitě údolí Imlil, což považuji v práci za mimořádně pozitivní aspekt – jsou to totiž právě osobní příběhy, které tvoří život lidstva.

Vzhledem k tématu práce bych očekával, že se autorka více zaměří na otázku různých forem identit včetně regionální identity a jejich různých rovin – viz dílo finského geografa Anssi Paasiho. Právě tyto roviny regionální identity člověka a kultury totiž patří ke klíčovým paradigmatům současné kulturní geografie, v práci citovaný Huntington řeší problematiku spíše na makroregionální úrovni. V práci v této souvislosti postrádám i více místa věnované různým měřítkovým úrovním studia dané problematiky včetně rozboru různých měřítek prostorové identity, zejména pokud autorka ve svých závěrech navrhuje akcentaci lokálních mikroekonomických aktivit před makroekonomickými strukturami. Díky tomu by totiž mohla získat více argumentů pro tyto své závěry.

Silné a slabé stránky práce

Není sporu o tom, že osobní svědectví antropologa a jeho terénní výzkum v zájmové lokalitě v drtivě většině případů přináší své druhu mimořádně cenné výsledky. Příkladem je rovněž tato práce, v níž autorka zužitkovala svou vlastní zkušenost s komunitami údolí Imlil a jejich prostředím (celkem 5 měsíců strávených ve zkoumané lokalitě), která jí nabídla nejen pohled, nýbrž i vhled do života lidí. Autenticita výzkumu je podtržena také deníkovými záznamy, které čtenáři přibližují nejen samotný rámec práce, ale i proces jeho vzniku. Metodologie terénního šetření včetně výběru respondentů a klíčových aktérů byla zvolena uvážlivě, autorka otevřela prostor pro komparativní metodu a metodu ověřování u členů zkoumané skupiny (member check). Autorka mohla více rozpracovat výzkumné otázky včetně jejich roztřídění. Ocenit je třeba rovněž řadu cenných informací o komunitě, k nimž jistě nevedla snadná cesta.

Slabší stránkou práce je její vizuální složka, především pak obrazový doprovod práce. Věřím, že by práci prospělo větší množství fotodokumentace života lidí, o jejíž existenci nepochybuji. Zejména na několika místech zmiňovaná data by bylo možné zpracovat ve formě přehledných tabulek či grafů a porovnat je s dalšími demografickými a socioekonomickými ukazateli Maroka. Vládní politiky se totiž často budují právě na principu práce s makroekonomickými a oficiálními demografickými ukazateli včetně ukazatelů cestovního ruchu. Autorka by totiž mohla lépe argumentovat, kde a jak se některé kvantifikované ukazatele dostávají do rozporu s kvalitativně získanými ukazateli včetně toho, že život lidí nejsou prostě jen čísla. Práce by si rovněž zasloužila strukturované shrnutí závěrů a zejména propojení s výzkumnými otázkami a hypotézami.

Formální stránka práce

Přes drobné jazykové nedostatky, zejména v oblasti interpunkce a používání vztažných zájmen, autorka používá jazyk správně. Autorka ovšem poměrně často v textu střídá obecné až filozofické myšlenky se specifickými myšlenkami a příklady, v čemž se odráží i změny používaného jazyka a jeho vyjadřovacích prostředků. Na některých místech textu pak čtenář obtížně myšlenky kontextualizuje. Protože jsem přesvědčen o tom, že si téma práce i jeho zpracování autorkou zaslouží publikování mimo zónu šedé literatury, jsou právě určitá nesourodost textu a místy též nadužívání cizích slov, jež mají své běžně používané české ekvivalenty, jedněmi z faktorů limitujících vydání této práce jako monografie. Srozumitelnosti práce by pomohlo i uvedení aktuálního kurzu marockého dirhamu vůči české koruně, neboť na několika místech autorka srovnává ceny, výdělky apod. a pro neznalého čtenáře to obnáší přepočty částek (čísla ne vždy odpovídají).

Z hlediska struktury a uspořádání textu nemám větších připomínek. Typograficky je práce zpracována průměrně, práce s obrazovým materiálem by jistě zasloužila ještě změn (viz slabé stránky práce). Neodpustím si ani zde poznámku o nadbytečnosti jednostranného tisku kvalifikačních prací, který měl svůj význam v době odlišné reprodukce většího množství výtisků prací – zde poznámku směřuji spíše na oborovou radu, resp. na pracoviště, aby vydalo závazný pokyn ke změně, neboť na jiných českých a zahraničních pracovištích již ke změně došlo.

Dotazy na autorku

- 1) Autorka uvádí, že pro svůj výzkum zvolila jednak lokalitu zasaženou cestovním ruchem, jednak lokalitu téměř bez jeho zásahu. Otevřel se jí tak prostor pro komparaci a potvrzení, resp. vyvrácení vlivu turismu na kulturní změny lokálních komunit. Je tedy možné dojít k nějakým konkrétním závěrům, které by potvrdily bezprostřední vliv turismu na kulturní změnu a změnu lokálních identit? Nejsou tyto trendy dány do značné míry přirozeností současné zvýšené mobility lidí zemí globálního Severu a mobility ekonomického kapitálu bez vazby na turismus?
- 2) Ve světle současné migrační krize v Evropě se nabízí otázka, zda a jak jinakost a její proklamace v rámci turismu příslušníků zemí globálního Severu, resp. západního civilizačního okruhu (Huntington) v zemích typu Maroko ovlivňují motivační jednání k odchodu ze země také v případě ekonomické nespokojenosti. Co si o tom myslí autorka? Existují k tomu nějaké informace přímo z výzkumné lokality?

Celkové shrnutí

Předložená disertační práce Mgr. Michaely Konopíkové splňuje kritéria pro tento typ kvalifikačních prací. Autorka použila vhodné metody práce, jednoznačně formulovala cíle a práci založila na vlastních poznatcích a zkušenostech získaných během řady terénních výzkumů. Předložená práce má nicméně několik kritických míst v podobě téměř absentujících vizuálií včetně možnosti srovnání kvantifikovaných údajů cestovního ruchu s informacemi získanými během terénního výzkumu. Dále pak mohlo být s ohledem na zaměření práce více místa věnováno současným paradigmátům kulturní geografie, zejména různým formám a vrstvám identit.

Disertační práci doporučuji k obhajobě. V závislosti na průběhu a výsledcích obhajoby doporučuji doktorskému kandidátu udělit akademický titul Ph.D.

Místo, datum a podpis: Ústí nad Labem, 5. 9. 2015